

Samklang, samspil og resonans.

Hvordan neuroaffektiv udviklingspsykologi kan bruges som redskab til at vurdere og imødekomme børns udviklingsbehov

Gitte Jørgensen
Specialist i psykoterapi

FTHF, Vingsted 2010

1

Skovgården

www.skolehjemmet-skovgaarden.dk

Gitte Jørgensen, FTHF Vingsted 22.09.2010

2

Neuroaffektiv udviklingspsykologi

Susan Hart

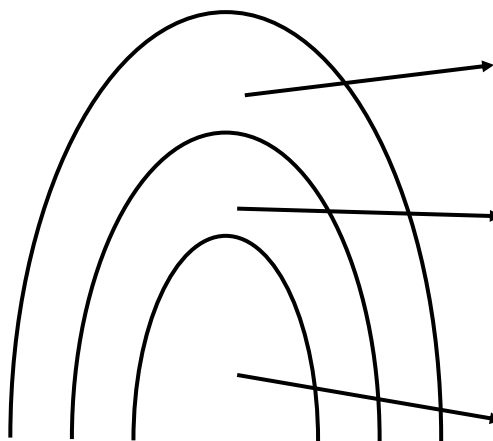
Brobygning mellem den nyeste
hjerneforskning og udviklingspsykologi

Fokus på *samspillet* mellem barn og
omsorgsgiver.

Gitte Jørgensen. FTHF Vingsted 22.09.2010

3

Den tredelte hjerne

Den neomammale hjerne:

Bearbejder mentale og kognitive rationaler. Indeholder centre der sammenholder og skaber mening i perceptionerne og giver mulighed for et komplekst følelsesliv

Den paleomammale hjerne:

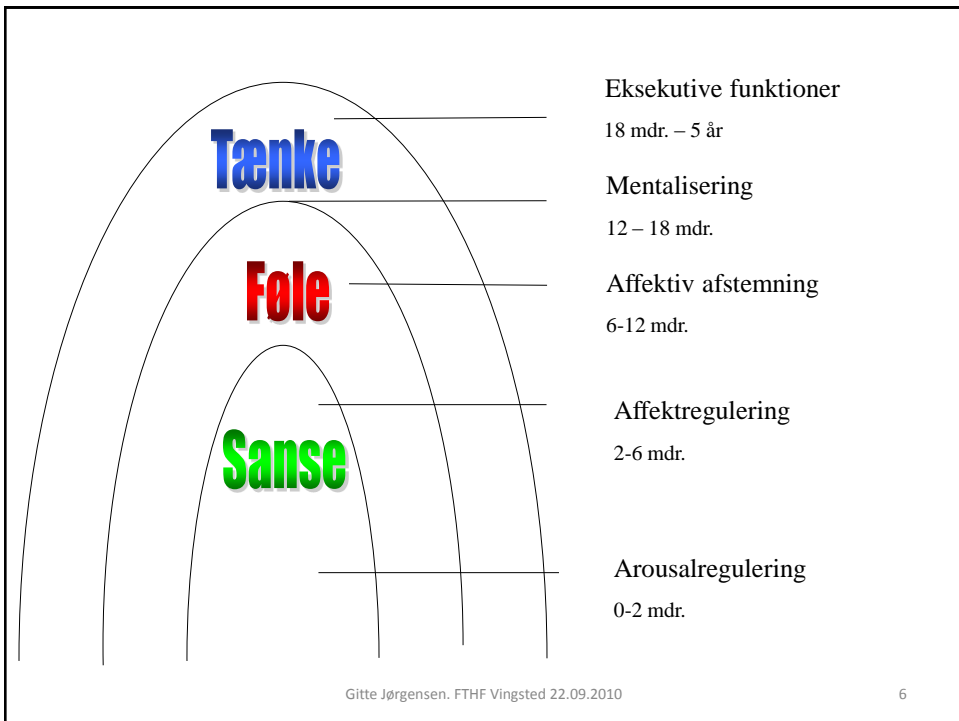
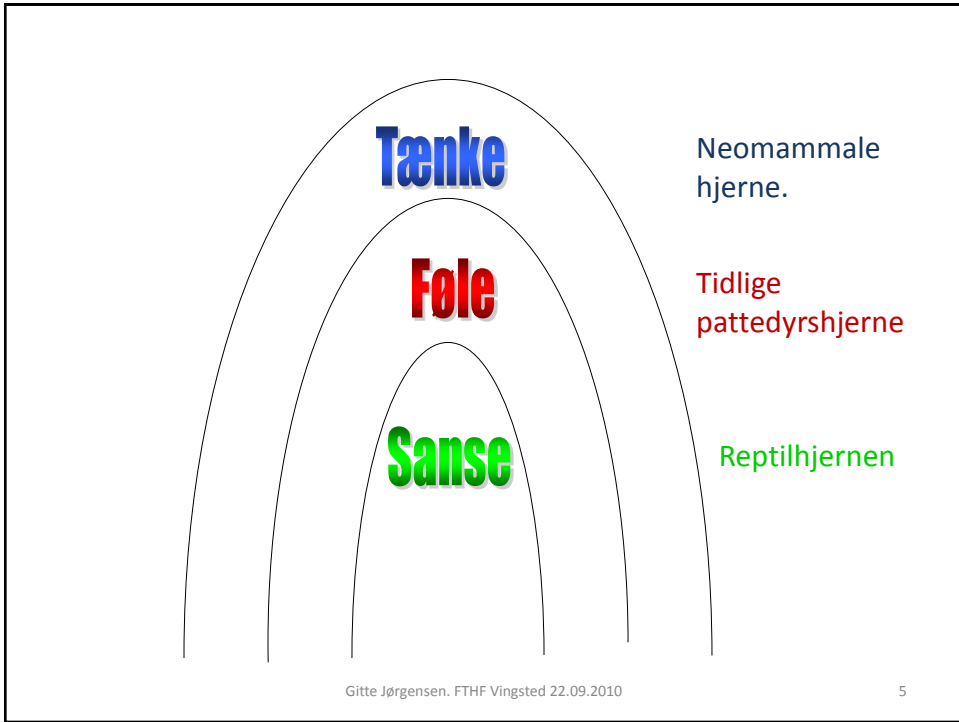
Gør de basale affekter, som fx angst og vrede mere sofistikerede og muliggør udviklingen af sociale emotioner og udvidede hukommelsesfunktioner

Reptilhjernen:

Regulerer basale kropsfunktioner, arbejder instinktivt og udarbejder de basale motoriske planlægninger og basale affekter, som fx søgning, visse aspekter af angstadfærd og aggression

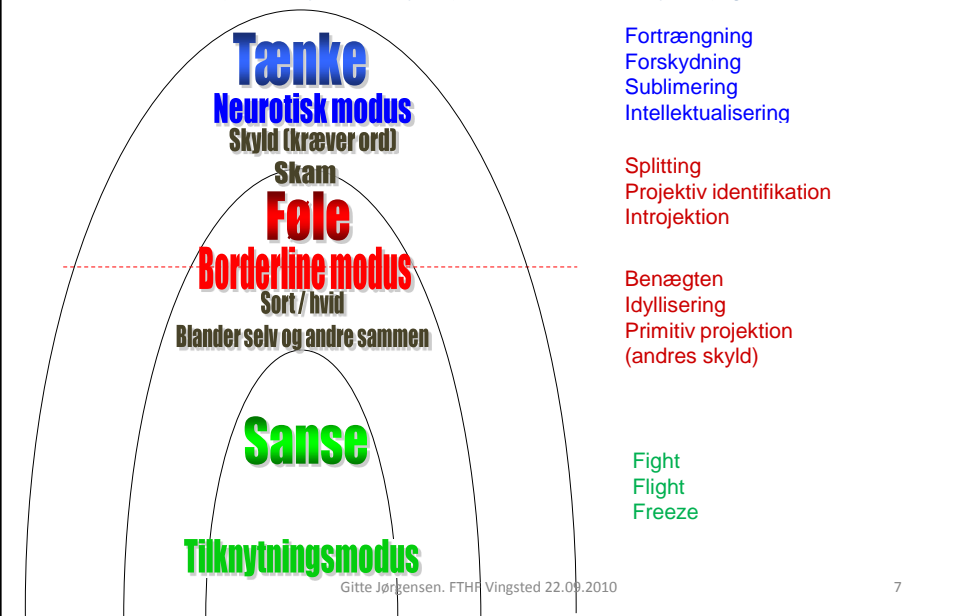
Susan Hart

4

Reptilhjernen: "Krokodillehjernen"
 Den paleomammale hjerne: Tidlige pattedyrhjerne
 Den neomammale hjerne: Nye pattedyrhjerne

Beskytter overlevelse
 Beskytter relationer
 Beskytter jeg'et

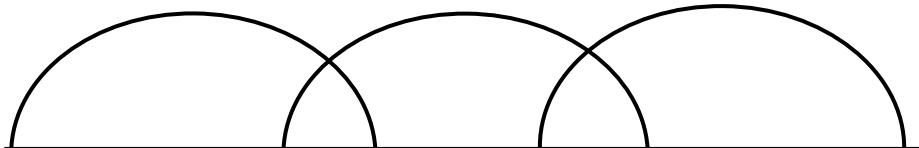

Zone of proximal development

Mestringsområde

Nærmeste udviklingszone

Uden for mestringsmuligheder

Susan Hart

Stephen Porges polyvagale teori

- 1) Det **vegetative vagussystem**: Primitivt, umyeliniseret. Støtter fordøjelse, undertrykker stofskifteaktivitet. FREEZE
- 2) Det **sympatiske nervesystem**: Kan forøge stofskifteaktivitet. Kan hæmme vagussystemets indflydelse på tarmen. Mobiliserer FIGHT og FLIGHT
- 3) Det **mammale vagussystem**: Er myeliniseret. Kan hurtigt regulere hjerterytmen. Støtter socialt engagement og tilbagetrækning fra omgivelserne. Hæmmer kamp/flugt. "Immobilisering uden angst".
Hvis angst: depression.

Det mammale vagussystem

Det sociale engageringsssystem

- Udvikles og aktiveres i løbet af første levemåned.
- Aktiveres af menneskelige stemme, ansigtsudtryk, gestik.
- Neuroanatomiske og -fysiologiske grundlag for følelsesmæssige forbindelse mellem hjernen og kroppen.
- Består af både autonome og "somato-motoriske" nervebaner; hjerte, lunger, indvolde, ansigtsnerv, strube, spiserør, hørenerven.
- Regulering muliggør orientering, fastholdelse af opmærksomhed, signalering via ansigtsmimik og øjenbevægelser samt stemmen.
- Vagale bremse hæmmer kamp/flugt -> Social adfærd

”I den traumatiserede tilstand, som godt kan være langvarig, er både det sympatiske og det parasympatiske nervesystem hyperaktiverede (Shore).

Når nervesystemet indgår i autonom regulering, er det ikke længere i stand til at regulere sig gennem social kontakt”

Susan hart, 2006 p.191

”Krokodillehjernen” / Sansenhjernen

Arousalregulering og affektregulering.

Basal tryghed. Opfyldelse af basale behov.

Sansehjernen

- Fysiobiologisk regulering / arousalregulering
- Rytmer
- Glædesfyldt interaktion
- Amygdala modnes sidste trimester af graviditet og første levemåneder.
- Balance ml. stress og antistresshormoner udvikles.
- Vigtigt hvordan barnet berøres og sensorisk stimuleres . (Lyde, lugte, vuggen etc.)

Mangelfuld regulering af sansehjernen

- Manglende basale sansninger, eks. kulde / sult
- Forstyrret døgnrytme
- Manglende regulering af stress og antistresshormoner
- Problemer med arousalregulering
- Problemer med affektregulering
- Risiko for fastholdelse i primitive beskyttelsesstrategier.

Mangelfuld regulering af sansehjernen

- Barnet får ikke fornemmelse af egne behov.
- Kan ikke sanse sig selv eller andre følelsesmæssigt.
- Manglende fornemmelse af grænser.
- Mister evnen til at aflæse visse ansigtsudtryk, eks. sorg.
- Lærer ikke at fastholde opmærksomhed
 - Bliver flagrende, drages mod alle stimuli.
 - mister evnen til at indgå i et afstemt socialt samspil.

Berøring

- Vores største, mest betydningsfulde sans
- ERFARING med at blive berørt giver kropsfornemmelse.
- Skaber grundlag for selvfølelse
- Proprioception: Trænes ved berøring og ved ansigtsmimik

Berøring - Tryk

- Kan give ro
- Give kropsfornemmelse
- Hjælp til konfliktløsning
- Arousal / nedregulering
- Tryk skaber tryghed

Gitte Jørgensen. FTHF Vingsted 22.09.2010

19

Proprioception

At kunne mærke sig selv indefra

Bruge kroppens instrument

Gitte Jørgensen. FTHF Vingsted 22.09.2010

20

Gitte Jørgensen. FTHF Vingsted 22.09.2010

21

Den tidlige pattedyrshjerne Følehjernen

Gitte Jørgensen. FTHF Vingsted 22.09.2010

22

Følehjernen

6-12 mdr

- Oplevelse af indre, følelsesmæssigt center, der kan deles med andre
- Mere motorisk: begyndende årsag-virkning
- Barnet kan aflæse diskrete sindsstemninger og regulere sig efter dem
- Begyndende objektkonstans

- Affektiv afstemning vigtig

Affektiv afstemning

Samspil, møde-øjeblikke, kontakt, resonans.

At skabe øjeblikke

- At insistere på en kontakt
- At skabe ramme for øjeblikke
- Spejling
- Arousaltræning

Limbisk resonans

- Åndedræt
- Kropssprog
- Mimik
- Blikkontakt
- Stemmeføring
- Intonation
- Matching > < mismatching

Mødeøjeblikke

Dopamin: belønningsaktiverende.
Udvikler og nærer det neurale netværk.

Gitte Jørgensen, FTHF Vingsted 22.09.2010

27

Dopamin

Er involveret i positive følelser:

glæde

forventning

nysgerrighed

motivation

nydelse

social kontakt

tilknytning

undersøgende adfærd

legeadfærd

Gitte Jørgensen, FTHF Vingsted 22.09.2010

28

Alvorlig fejlafstemning af følehjernen

- Barnet fanges i følelsesmæssige tilstande, det ikke selv kan regulere sig ud af.
- Ødelæggelse i orbitofrontal cortex: Manglende impuls kontrol. Svært ved at udsætte behov.
- Dopaminkredsløbet aktiveres ikke tilstrækkeligt. En sund følelse af grandiositet udvikles ikke.
- Manglende skamregulering. Enten omnipotens eller fastholdelse i skamfølelsen.

Alvorlig fejlafstemning af følehjernen

- Barnet har svært ved at integrere forskellige RIG'er (generaliserede indre repræsentationer) af mor til en samlet person.
- Forbliver i her og nu.
- Barnet har svært ved at forudsige andres adfærd.
- Blander egne sindsstemninger sammen med andres – projektiv identifikation.

Spejlneuroner

Gitte Jørgensen, FTHF Vingsted 22.09.2010

31

Barnets følelsesmæssige progression

0-2 mdr	Imitation
2-6 mdr	Protokonversation
6-12 mdr	Affektiv afstemning
9-24 mdr	Empatisk sansning
2-4 år	Forståelse af andres intentioner
4-7 år	Viden om egne og andres mentale tilstande
7-13 år	Selvrefleksion

Gitte Jørgensen, FTHF Vingsted 22.09.2010

32

Tænkehjernen

Mentalisering

Planlægning, organisering, struktur, overblik

Impulskontrol

Ord og forståelser koblet på følelser og sansninger

Ord får betydning via
samspilserfaringer.

Susan Hart

Ubalanceret tænkehjerne

- Svært ved at skifte perspektiv / løse konflikter / tackle uforudsigelighed eller uvished.
- Mangelfulde eksekutive funktioner.
- Forstår ikke sociale normer
- Radikale skift mellem positive og negative vurderinger
- Tilpasser sig omsorgspersonen: Falsk positiv affekt / hæmning af negativ affekt. "Papegøje"
- Konflikt mellem indre selvrepræsentationer

Ubalanceret tænkehjerne.

- Manglende selvrefleksion og symbolsk tænkning
- Manglende mentalisering. Kan ikke forstå andre eller indgå i gensidig leg. Kan virke manipulerende.
- Manglende forbindelse mellem sansning, følelser og tænkning
- Svært ved at adskille fantasi og virkelighed
- Svært at forholde sig til fortid, nutid og fremtid
- Problemer med impuls kontrol og behovsudsættelse
- Barnet kan ikke knytte ord (venstre hemisfære) til affektive tilstande (højre hemisfære)

Venstre og højre hjernehalvdel

Nogle af forskellighederne:

VENSTRE

- "Den tankemæssige hjerne"
- Bevidste del
- Sprogforarbejdning
- Analyser og detaljer
- Danner forklaringer, mening
- Rationel
- Bevidste, refleksive og sociale selv.

HØJRE

- "Den følelsesmæssige hjerne"
- Ubevidste
- Sprogmelodi, intonation
- Helhedsindtryk
- Ansigtsudtryk
- Gestik
- Fornemmelse for kropsligt og emotionelt selv, ubevidst.

Neocortex Limbiske system Mellemhjernen Hjernestamme

Topdown: Kan hurtigt skabe ændringer ind i nervesystemet. (Når forbindelse!)

Buttom up: Kræver mange gentagelser.

Karavanefører

"The caravan moves, the little dogs barks"

A photograph of a herd of elephants crossing a river on a rocky island. The elephants are of various sizes, including several adults and a few calves. They are standing on a large, light-colored rock in the middle of the river, with water on either side. The background shows a sandy bank with some green vegetation.

Barnet kan aldrig være ansvarlig for, hvad der sker i relationen. Barnet er altid *deltager*.

No relationship without a brain
that can relate

No narrative without a brain that
can tell a story

Bessel A. van der Kolk

Jukka Mäkela

Theraplay

”Children don’t want to work
with cognitive issues.
They want to have fun”.

Theraplay

Struktur: Tryghed, organisering, regulering

Omsorg (Nuture): Affektregulering, sikker base, selvværd

Engagement: Samhørighed, affektiv afstemning, øger positiv affekt.

Udfordring: udforskning, kompetence, vækst, mestring, selvsikkerhed